

ESPOON KOTIKAUPUNKIPOLUT

MATINKYLÄ JA OLARI

Versio 6.8.2014

75 kohdetta • 13 tietolaatikkoa •
pääreittien pituus 23 km

MATINKYLÄ Matinlaakso–Tiistilä Piispansilta–Gräsanlaakso Nuottaniemi Koukkuniemi

OLARI Kuitinmäki Olarinmäki–Lystimäki

Toimittanut Pauli Saloranta

Julkaisija Espoon kaupunki

Yhteistyössä Espoon Kaupunginosa-
yhdistysten Liitto, Matinkylä-Seura, Olari-Seura

JOHDANTO

Matinkylä ja Olari ovat 1960–70-luvun vaihteen aluerakentamisen esimerkkitaipauksia. Vanhalle kartano- ja huvilaseudulle piti alkujaan tulla Tapiolaan liittyvä pieni paikalliskeskus, mutta suunnitelmat suurenvat ja kauppalanvaltuusto päätti tehdä Matinkylästä aluekeskuksen. Yhdessä Olarin kanssa siitä on muodostunut yli 30 000 asukkaan kaksoiskaupunki ja Espoon urbaanein kaupunkikeskusta.

Matinkylällä ja Olarilla on edelleen vanhat keskustansa, mutta painopiste on nykyään siirtynyt Piispansiltaan, jonka kehitys saa metron myötä yhä lisää nostetta tulevaisuudessa.

[www.espoo.fi/fi-FI/Asuminen_ja_ymparisto/
Kaupunkikeskukset/MatinkylaOlari](http://www.espoo.fi/fi-FI/Asuminen_ja_ymparisto/Kaupunkikeskukset/MatinkylaOlari)

KIRJALLISUUTTA

Espoo – kasvun näkijät ja tekijät. Reima T. A. Luoto 2004, Espoon kaupunginmuseo.

Espoo – oma lukunsa. Pertti Maisala 2008, Espoon kaupunkisuunnittelukeskus.

Espookirja. Uolevi Itkonen 1992, Espoon kaupunki.

Espoon luontokohteet. Harri Anttila ja Kati Berninger 2004, Espoon ympäristökeskus, 7. painos.

Espoon rakennuskulttuuri ja kulttuurimaisema. Erkki Härö 1991, Espoon kaupunginmuseo, 2. painos.

Helsinki Espoo Kauniainen Vantaa
Arkkitehtuuriopas. Arvi Ilonen 2000, Otava.

Kuka kaivoi vallihaudat? Verkkonäyttely 1998,
Espoon kaupunginmuseo.

Lähiöt ja tehokkuuden yhteiskunta. Johanna Hankonen 1994, väitöskirja, Tampereen teknillinen korkeakoulu, Gaudeamus ja Otatieto oy.

Susihukkaa ja punahilkkoja. Raportti Espoon ja Vantaan itsenäisyystaistelusta aluerakentamisen avulla. Raimo Markkanen 1997, Rakennusalan kustantajat.

Sydämellistä yhteiselämää. Espoon koulutaloja 1873–1990. Kari Jormakka 1991.

Kylä-Espoo. Espoon vanha asutusnimistö ja kylä-maisema. Espoon kaupunkisuunnittelukeskus 2008.

[haku.helmet.fi/iii/encore/home?
&advancedSearch=true](http://haku.helmet.fi/iii/encore/home?&advancedSearch=true)

MATINLAAKSO- TIISTILÄ

11 kohdetta • 2 tietolaatikkoa • noin 4 km

Tietolaatikko: Matinkylän suunnittelu

Kun rakennusliike Hakan suunnitelmat Sundsbergissä Espoonlahden länsirannalla eivät toteutuneet, se hankki maata Matinkylästä ja tarjoutui vuonna 1966 rakentamaan tänne 9 000 asukkaan yhdyskunnan. Kohta mitoitusta kuitenkin nostettiin jopa 35 000 asukkaaseen tavoitevuoteen 2000 mennessä. Alueelle suunniteltiin saatavan samalla runsaasti työpaikkoja ja palveluita.

Asemakaavan laatimisen sai tehtäväkseen Espoon kauppalan asemakaavaosaston nuori arkkitehti Simo Järvinen, joka ehdotti mm. koko alueen tasaamista. Järvisen ruutukaavan keskeinen piirre ovat puoliavoimia kortteleita sisältä halkovat kävelykadut ja ulkoa syöttävät ajoväylät. Talojen arkkitehtuuri puolestaan perustuu Hakan valmistamien betonielementtien mittasuhteisiin.

1 Matinkylän vanha ostoskeskus

Valmistui 1977. Kaupunginosan keskus ennen Ison Omenan valmistumista. Alkuaikoina palveluvarustus oli hyvä: ruokakauppa, kaksi pankkia, ravintola, baari, Alko, tekstiililiike, apteekki, R-kioski ja kirjakauppa. Ostarilla piti toimistoaan pitkään myös Matinkylän huolto, jonka omistavat alueen 170 kiinteistö- ja asunto-osaakeyhtiötä.

Vielä vuonna 1996 ideoitiin EU-rahoituksella ostarin lähiympäristön kohentamista. Nyt suunnitellaan sen purkamista ja tilalle asuinrakentamista.

Matinkadun toisella puolella avasi 2011 ovensa Kalliolan settlementin perustama **asukastalo Kylämaja**.

www.kylamaja.fi/asukastalo-kylamaja

2 Maamerkit

Matinkylän keskeistä maisemaa määrittävät 16-kerroksiset tornitalot valmistuivat 1974 ja -75, suunnittelija professori Erkki Helamaa. Kohde on

poikkeus Hakan tuotannossa, jossa ei tuohon aikaan yleensä käytetty nimekkäitä arkkitehtejä. Erkki Helamaa (1924–2014) toimi Tampereen teknillisen korkeakoulun rakennusopin professorina 1971–88 ja kokosi vielä eläkepäivillään jättiläismäisen Vanhan rakentajan sanakirjan.

www.hs.fi/muistot/Erkki+Helamaa/a1305842534375

3 Monitoimitalo

“Monari” valmistui 1984, suunnittelija Pirkko von Bruggen. Monitoimitalon toteutuksen puuhamiehenä oli nuorisotoimenjohtaja Kauko Laitinen. Taloa käyttävät päiväkodit, kuvataide-, teatteri-, nuoriso- ym. ryhmät. Aulassa on Riitta Ilarin maalaus *La Gioia* vuodelta 1984. Nimi on italiaa ja tarkoittaa iloa. Teokseen kuuluu myös aulaa kiertävä boordi.

Matinraitti muodostaa ruutukaava-alueen keskeisen akselin, jonka jatkeella näkyy maamerkinä Matinkylääkin palveleva Haukilahden vesitorni vuodelta 1968.

4 Matinkylän asukaspuisto

Asukaspuistossa on ohjattua ja vapaata toimintaa lapsille ja lapsiperheille. Pienille koululaisille on lukukausien aikana iltapäivisin maksullinen välipala. Iltaisin ja viikonloppuisin asukkaat ja järjestöt voivat käyttää tiloja kokouksiin, tapahtumiin ja juhliin.

Vuonna 1970 perustettu kaupunginosayhdistys **Matinkylä-Seura** järjestää asukaspuistossa vuosittaiset Raittikarnevaalit toukokuussa ja Silakkamarkkinat syyskuun alussa.

Asukaspuiston rakennus tullaan purkamaan ja sen tilalle rakennetaan 2017–18 uusi puinen talo ja puiston itäpäähän uusi suuri päiväkotit. Näiden suunnittelukilpailun voitti K2S-arkkitehtien ja Byman–Ruokosen ehdotus ”Salamanteri”.

www.espoo.fi/fi-FI/Paivahoito_ ja_ koulutus/ Paivahoito/Asukaspuistot_ ja_ kerhot/ Asukaspuistot/Matinkylan_ asukaspuisto

www.intsys.fi/matinkyla-seura
www.k2s.fi/projektit/Matinkyla/matinkyla.html

5 Matinkylän ensimmäinen kerrostalo

Matinraitti 7:n talot A–D valmistuivat 1969, E–H 1970, suunnittelijat Guy Michael ja Aino Virpi Maamies. Ensimmäisen talon peruskiven muurauksen oli juhllinen tapahtuma, jossa oli mukana mm. pääministeri Mauno Koivisto. Rakennukset ovat viime vuosina käyneet läpi elinkaarensa kuuluvat ensimmäiset suuret remontit, mm. julkisivujen uudistuksen.

Tietolaatikko: Alierakentaminen

Kun suuri maaltamuutto alkoi 1960-luvulla, rakennusteollisuus oli juuri oppinut soveltamaan liukuhihnatuotantoa betonielementteihin. Ajateltiin rakentaa muuttajille nopeasti vuokra-asuntoja, jotka voidaan tarvittaessa vaikka purkaa, kun väki vaurastuu ja muuttaa omistusasuntoihin.

Helsingin ympäristön maalaiskunnat ja kauppalat eivät olleet valmistautuneet kasvun vaatimaan kaavoitukseen ja kunnallistekniikan toteutukseen. Alierakentamisessa nämä samoin kuin maanhankinta, rahoitus ja asuntosäästäminen niputettiin yhteistuumin suurimpien pankkien kanssa. Valtion ohjauksessa haettiin tehokkuutta sarjallisuuden ja ruutukaavan avulla.

Alierakentamisen tuloksena syntyneitä lähiöitä ei myöhemmin purettu, vaan niitä alettiin korjata mittavissa lähiöprojekteissa. Nyt Suomen lähiöissä asuu noin miljoona ihmistä.

(Yhteinen kohde:

10 Matinkylän urheilupuisto)

6 Runon lähde

Espoon kaupungin ja rakennusyhtiö Hakan 20-vuotislahja Matinkylälle 1988. Kuvanveistäjä Laila Pullinen suunnitteli puliukkojen miehittämän pusikon paikalle ympäristötaideteoksen, jossa ylhäältä kirjaston pihalta suihkulähteestä virtaa vesi kallion ehjää kylkeä alas altaaseen. Pronssinen antiikin Leda-hahmo kutsuu harmaassa ruutukaavassa vaeltavaa kansaa sanataiteen pariin.

Professori Laila Pullinen (s. 1933) on arvostetuimpia suomalaisia kuvanveistäjiä. Pullisen töitä on ollut esillä ympäri maailmaa 1950-luvulta alkaen ja hän on saanut Pro Finlandia -mitalin sekä useiden eri

maiden ansiomerkkejä. Pullinen perehtyi opiskeluaikoinaan Italiassa klassiseen kuvanveistoon ja mm. suihkulähteiden suunnitteluun. Valitettavasti Haka räjäytti *Runon lähteen* kallion niin, että siihen tuli hiushalkeamia, eikä vettä ole enää vuosiin voitu juoksuttaa.

fi.wikipedia.org/wiki/Laila_Pullinen

7 Matinlahden koulu

Valmistui 1970 Matinkylän kansakouluksi, suunnittelija arkkitehtitoimisto E. von Ungern-Sternberg & co. Laajennettu vuonna 2005 lisäämällä vanhojen rakennusten väliin ne yhdistävä uusi ruokasaliosa, suunnittelija arkkitehtitoimisto Kouvo & Partanen. Samalla rakennus peruskorjattiin ja sen ilmettä kohennettiin uusimalla mm. julkisivut, lämpöeristys, ikkunat ja ilmanvaihto.

Nykyisessä vajaan 500 oppilaan alakoulussa on myös erityis- ja esiopetusta sekä koululaisten iltapäivätoimintaa.

www.mfa.fi/arkkitehtiesittely?apid=3877

www.kouvo-partanen.fi/matinlahti.html

www.espoo.fi/fi-FI/Paivahoito_ ja_ koulutus/ Perusopetus/Peruskoulut/Alakoulut/ Matinlahden_ koulu

8 Matinkappeli

Valmistui 1977, arkkitehti Erik Kråkström, peruskorjattu 2002. Kappelissa on samaa vankan punatiilen tunnelmaa kuin Matinmetsän päiväkodissa ja monitoimitalossa.

www.olarinseurakunta.fi

9 Matinmetsä

Kallioinen ruutukaavapuisto, johon lähiöprojektin tuloksena suunniteltiin 1990-luvulla joka kulmaan leikki- ja pelitoiminta tai koristeistutus asukkaiden virkistykseksi.

10 Tiistilän koulu

Yhtenäisen lähes 700 oppilaan peruskoulu muodostettiin 2012 yhdistämällä samassa pihapiirissä toiminutta koulua: vuonna 1976 perustettu Matinkylän koulu sekä 1984 perustettu Tiistilän koulu, jonka OAJ valitsi Vuoden kouluksi

2011. Koulurakennukset on perusparannettu 2003 ja samalla valmistui niiden väliin lisärakennus, jonka suunnitteli arkkitehtitoimisto Arne von Boehm. Esikoulun lisäksi toimii startti- ja valmistavia luokkia. Monikulttuurisen koulun henkeen kuuluvat kuukausittaiset yhteislaulutilaisuudet, tempaukset ja teemapäivät.

Aulatiloiissa on kaksi Eila Ekman-Björkmanin suurikokoista ja iloisenväristä maalausta vuosilta 1984 ja -85.

www.espoo.fi/fi-FI/Paivahoito_ ja_ koulutus/ Perusopetus/Peruskoulut/Yhtenaiset_peruskoulut/ Tiistilan_koulu/Koulun_esittely

11 Rajakallio

(Råberget.) Vanha kylänrajan paikka ja Matinkylän korkein kohta 34,3 metriä merenpinnasta. Kallio oli saarena jääkauden jälkeen Itämerta edeltäneessä Litorinameressä. Sen luoteiskolkassa on pirunpelto eli muinaisrantaan kasaantuneita, veden ja jään hiomia kiviä. 1970-luvun alussa Matinkylä-seura ehdotti uimahallia kallioon. Asiaa tutkittiin, mutta se ei edennyt pidemmälle.

PIISPANSILTA – GRÄSANLAAKSO

14 kohdetta • 3 tietolaatikkoa • noin 4 km

1 Piispanaukio

Piispanaukio on Matinkylän 2000-luvun alun kaupunkimaista keskusta-alueetta. Lähiseudun piispa-aiheiset nimet viittaavat muinaiseen Biskopsbyn kylään. 1600-luvun asiakirjoista tunnetaan myös kylän tai talon nimi Biskopsböle. Nimellä olisi voitu kutsua piispan omistuksessa ollutta tilaa. Biskopsby joka tapauksessa sulautui Mattbyhyn jo satoja vuosia sitten.

2 Iso Omena

Valmistui 2001, suunnittelija arkkitehtitoimisto Mauri Tommila. Espoon kaupunkikeskustojen päivityskierroksella Matinkylään nousi yli 100 liikkeen nelikerroksinen kauppakeskus. Metron myötä sitä laajennetaan niin, että liikkeitä tulee olemaan vuonna 2016 jo yli 200. Samalla energiatehokkuutta parannetaan Suomessa ensimmäisenä LEED-sertifikaatin platinatasolle asentamalla viherkatto, 600 m² aurinkopaneeleita, vettä säästävät hanat ja led-valot.

www.isoomena.fi

Kauppakeskuksen tiloissa toimivat myös Espoon kaupungin nuorisotoimen informaatiopiste yESBOX, kirjasto Omena sekä hallinnon yhteispalvelupiste.

www.espoo.fi/nuoriso

www.espoo.fi/kirjasto/omena

www.espoo.fi/yhteispalvelu

Olarin seurakunnalla on Isossa Omenassa Suomen ensimmäinen kauppakeskuspappi sekä Hiljaisuuden kappeli, joka on tarkoitettu henkilökohtaiseen hiljentymiseen.

www.olarinseurakunta.fi

3 Piispansilta

Yhdistää Olarin ja Matinkylän kaupunginosat toiminnallisesti Länsiväylän yli. Lännessä näkyy

Piispanportin yrityskeskittymää, idässä Piispankallion asuinalue.

Fortumin toimitalon alkuperäinen käyttäjä Finstroy oli isojen rakennusliikkeiden Neuvostoliiton-kaupan bulvaani, joten rakennuksen yläkerrassa on luksus-saunatilat. NL:n luhistumisen jälkeen Espoon sähkö osti talon laman keskellä 1991.

Tietolaatikko: Matinkylän vanha asutus

Viime sotien jälkeen Jorvaksentien varteen suuntautui muuttoaalto ahtaaksi käyvästä Helsingistä. Asukkaat olivat enimmäkseen suomenkielistä työväestöä: sekä kommunisteilla että sosialisteilla oli täällä oma työväentalo, ja osuuskauppa oli tietysti Elanto.

Vuonna 1946 perustettiin urheiluseura Matinkylän Akilles. Sen toiminta-alue ulottui nykyisestä Tapiolasta Kivenlahteen. Kisoissa oli usein vastassa porvarillinen Esbo IF Bembölestä.

1970-luvulla jäljellä oli romanttisesti repsahtanut puutaloalue, joka nimettiin Piispankallioksi. Ison Omenan myötä alkoi muutos, joka on viime vuosina edelleen kiihtynyt metron tuloa ennakoiden uusina kerrostaloina ja toimistorakentamisena Länsiväylän varteen.

www.espoonakilles.fi/tie.html

Ks. Kuitinmäen kohde 9: Matinkylän Pirtti

4 Länsiväylä

Etelä-Espoon ja Kirkkonummen pääväylä on yksi Suomen vilkkaimmista teistä: sitä käyttää tällä kohtaa arkisin yli 53 000 ajoneuvoa päivässä.

Ensimmäinen Länsiväylä eli Jorvaksentie avattiin 1937. Liikenteen lisääntyessä se rakennettiin moottoritieksi 1965. Länsiväylän kolmas vaihe valmistui 1995. Nyt Matinkylään rakennetaan viimeinkin liittymärampit myös Helsingin suuntaan.

Jorvaksentien linjaus ei ollut itsestään selvä. Vaihtoehtoina kilpailivat Leppävaara, Kuusisaari ja Lauttasaari. Jälkimmäinen valittiin mm. siltojen määrästä johtuneen suuremman rakennusaikaisen työllisyystvaikutuksen perusteella.

5 Tynnyripuiston suunnitelmat

Matinkylän keskustan painopiste siirtyy länteen, kun tulevan metroaseman yhteyteen kootaan monipuolisesti erilaisia toimintoja.

Tynnyripuistosta suunnitellaan viihtyisiä keskustapuisto, jonka eteläreunaan suoraan metrokeskuksen eteen sijoittuvat uusi uimahalli ja perustettava Meri-Matin yhtenäiskoulu. Koulun yhteyteen tulevat myös aikuislukio ja nuorisotila.

Uimahallin kanssa samaan kortteliin rakennetaan hotelli, terveyskylpylä, liiketiloja ja asuntoja. Näin toivotaan säästöä rakennuskustannuksissa ja tuloja maankäyttömaksuista. Uimahallin rakentaminen on ajoitettu kaupungin investointisuunnitelmassa vuosiin 2016–17.

Seniorikeskus tulee sijoittumaan Suomenlahdentien varrelle lähelle metroasemaa.

[*www.espo.fi/fi-FI/Asuminen_ja_ymparisto/Kaupunkikeskukset/Matinkylan_keskus_uudistuu_voimakkaasti\(28604\)*](http://www.espo.fi/fi-FI/Asuminen_ja_ymparisto/Kaupunkikeskukset/Matinkylan_keskus_uudistuu_voimakkaasti(28604))

6 Metrokeskus

Matinkylän metroasema valmistuu 2015 ja siitä tulee pääteasema, kunnes Länsimetron jatko valmistuu joskus 2020-luvulla. Matkustajia odotetaan 30 000 päivittäin. Aseman suunnittelee arkkitehtitoimisto HKP.

Suoraan aseman päälle rakennetaan metrokeskus, joka sisältää bussiterminaalin, liityntäpysäköintitason sekä Ison Omenan laajennuksen. Metrokeskuksen kolmanteen kerrokseen muuttavat kaupungin aluekirjasto, terveysasema, neuvola, nuorisopoliklinikka ja yhteispalvelupiste.

[*www.lansimetro.fi/fi/asetat/matinkyla*](http://www.lansimetro.fi/fi/asetat/matinkyla)
[*www.ncc.fi/fi/Tietoa-NCCsta/Uutiset-2014/Ison-Omenan-laajennuksen-ja-Matinkylan-Metrokeskuksen-peruskivi-muurattiin/*](http://www.ncc.fi/fi/Tietoa-NCCsta/Uutiset-2014/Ison-Omenan-laajennuksen-ja-Matinkylan-Metrokeskuksen-peruskivi-muurattiin/)

Yhteinen tietolaatikko: Länsimetro

Helsingin metron läntistä osuutta on suunniteltu 1950-luvulta asti. Etelä-Espoosen monella tavalla vaikuttavasta ratkaisusta päätettiin lopulta 2008.

Vaihtoehtona oli muiden muassa oman pikaraitiotieverkoston kehittäminen.

Metrohanke valmistunee 2015 sisältäen 14 km:n mittaisen kaksoistunnelin raiteineen ja huoltojärjestelmineen sekä 7 uutta asemaa, kustannusarvio miljardi euroa. Samalla siirrytään automaattijuniin tavoitteena 2 ½ minuutin vuoroväli. Matkustajia odotetaan 100 000 päivittäin.

Länsimetron jatkosta Espoonlahteen tehtiin jännittävien vaiheiden jälkeen päätös minihallitusneuvotteluissa kesäkuussa 2014.

[*www.lansimetro.fi/fi/metrohanke*](http://www.lansimetro.fi/fi/metrohanke)

7 Täydennysrakentaminen

Metron tulo Matinkylään on näkynyt jo vuosia rakentamisen vilkastumisena ja tonttien käyttötarkoituksen muuttamisena asuntovaltaisemmaksi.

Matinkylän ammattikoulun rakennukset vuodelta 1974 purettiin 2007–08 ja tilalle rakennettiin vuosina 2011–14 asuinkerrostaloja. Samalla varauduttiin asemakaavassa terveyskeskuksen ja päiväkodin laajennuksiin. Lisäksi Kotoniityn puistoa laajennettiin etelään Matinkadulle.

8 Matinkartano

Mattbyn kylä mainitaan jo 1540-luvun maakirjassa. Myöhemmin kyläntontilla oli kartano, Mattby gård. Tilan päärakennus paloi 1940-luvun lopussa ja samalle paikalle pystytettyä uutta päärakennusta kutsutaan nyt Matinkylän kartanoksi tai ”Matinkartanoksi”.

Erittäin merkittävä vaikutus seudun tulevaisuuteen oli sillä, kun tilanomistaja Hilding Fredriksson vuonna 1965 möi rakennusliike **Hakalle** 185 hehtaaria maata 8 miljoonalla markalla. Viljelyä jatkettiin kuitenkin vielä 1970-luvulle. Tilan navetta paloi 1971 pikkupoikien tulitikkuleikkien seurauksena. Nykyään kartanoa käyttävät Mattbergsskolanin ruotsinkielisen ala-asteen ensiluokkalaiset.

9 Terveysasema

Valmistui 1992, suunnittelijat Timo ja Tuomo Suomalainen. Espoolaisarkkitehtien tunnetuin työ

on TempPELLIAUKION kirkko Helsingissä. Matikylään kaavoittaja oli pyytänyt suomalaisilta vastakohtaan kadunvarren harmaalle kerrostalorivistölle. Rakennus on jäänyt kuitenkin torsoksi, sillä kokonaisuuteen kuuluvaa sosiaalikeskusta ei ole toistaiseksi toteutettu.

10 Urheilupuisto

Matinkylän urheilupuistossa on yleisurheilukenttä, kolme jäähallia, lämmitettävä ja kylmä tekonurmi, kolme tenniskenttää, koripallokenttä, skeittipuisto ”Lapio”, parkour-alue, häkkifudis ja liikuntaleikkipaikka. Uimahalli oli alun perin kaavassa, mutta nyt se onkin tulossa metrokeskukseen Tynnyripuistoon.

Matinkylässä itsekkin asunut Leena Lehtolainen on sijoittanut dekkareidensa tapahtumia näihin maisemiin.

Hauenkalliontien risteykseen rakennetaan kristillisen Majakka-seurakunnan kulttuurikeskus Valotalo. Rakennus sisältää 700 hengen salin, päiväkodin, kerho- ja kokoustiloja sekä lounasravintolan.

[*www.espo.fi/liikuntapaikat*](http://www.espo.fi/liikuntapaikat)
[*www.twitter.com/alexstubb/status/379210590168051712*](http://www.twitter.com/alexstubb/status/379210590168051712)

[*www.leenalehtolainen.fi/about-me*](http://www.leenalehtolainen.fi/about-me)

[*www.majakka.net/uutiset/espooseen-nousee-suomen-ensimmainen-kristillinen-k*](http://www.majakka.net/uutiset/espooseen-nousee-suomen-ensimmainen-kristillinen-k)

11 Gräsanlaakso

Gräsanonjan pääuoman pituus on 3,5 km Mankkaalta Haukilahteen. Ojan latvahaaroja ovat Turvesuolta alkunsa saava Mankkaanpuro ja Suurpellosta tuleva Lukupuro. Vesistön valuma-alueen laajuus on kaikkiaan lähes 26 km², josta suurin osa Espoossa ja hieman Kauniaisissa. Gräsanonjan varrella on viheralueiden ketju, joka on tärkeä sekä maisemallisesti että kasvillisuuden ja eläimistön kannalta.

Nyt Gräsanonjan länsirannalle on rakentumassa uusi Matinpuron asuinkortteli entiselle teollisuusalueelle. Kävelysillan kupeessa on huvila vuodelta 1940.

Tietolaatikko: Gräsanojan luonto

Espoon kaupungin vuonna 2008 teettämässä luontoinventoinnissa Gräsanojan alajuoksun vesikasveja vallitsevia olivat vesitatar ja ulpukka, ylempänä myös järvikorte. Rannoilla on paljon kurjenmiekkää, osmankäämiä ja ranta-alpia. Gräsanojan varteen on joskus istutettu runsaasti valkopajua.

Alajuoksua on ruopattu ja levennetty, seurauksena rehevöityminen veden juoksun hidastuessa. Meren ollessa korkealla puron virtausuunta muuttuu välillä satojen metrien matkalla.

Gräsanojan vesistön alkuperäinen taimenkanta on hävinnyt, mutta Virtavesien hoitoyhdistys on istuttanut siihen ingraskila- ja aurajoentaimenta 2000-luvun aikana. Hauet ja lahnat käyvät täällä kutemassa. Joitakin lepakkohavaintoja on tehty alueella. Pesimälinnustoa havaittiin vuonna 2008 yhtgeensä 83 paria 27 eri lajista, lukuisimpina pajulintu, satakieli sekä erilaiset rastaat ja kertut.

www.virtavesi.com

Ks. tietolaatikko: Gräsan kartano

12 Matinsyrjän koulukeskus

Ruotsinkielisen koulukeskuksen vanhin osa valmistui 1959, laajennus 1999. Kokonaisuuteen kuuluvat päiväkotit (Mattbergets daghem), alakoulu (Mattbergsskolan), yläkoulu (Matliden skola) ja lukio (Matliden gymnasium). Lukio on Espoon ainoa ruotsinkielinen. Yläkoulun ja lukion perinteet alkavat 1957 Lauttasaaresta, jossa nimellä Drumsö Svenska Samskola perustettu yhteiskoulu siirrettiin 1975 Matinsyrjään. Kampuksella on nyt yhteensä yli 1 000 oppilasta.

www.matliden.fi

13 Esztergominpuisto

on nimetty 2004 Unkarissa Budapestin pohjoispuolella Tonavan mutkassa sijaitsevan Espoon ystävyyskaupungin mukaan. Espoolla on tätä nykyä kymmenen ystävyyskaupunkia ympäri maailmaa.

www.esztergom.hu

www.espoo.fi/fi-FI/Espoon_kaupunki/Tietoa_Espoosta/Kansainvaliset_suhteet/Ystavyyskaupungit

L I S Ä K O H D E

14 Frisansin kylänmäki

Maisemallisesti ja historiallisesti arvokas paikka. Mäki on ollut merenpinnan yläpuolella jo ensimmäisen vuosituhannen lopulla, kun kapea lahti ulottui Finnoossa 2 km sisämaahan. 1400-luvun aikoihin mäelle syntyi kylä, joka sai nimen Frisby, sittemmin Frisans. Nimen taustalla lienee kantatilan isännän kutsumanimi.

Seuraavalla vuosisadalla kylässä oli kaksi taloa, jotka yhdistettiin yhdeksi tilaksi noin 1600. Frisans sai maaratsutilan aseman 1644. Omistaja Olof Eriksson laajensi tiluksia liittämällä niihin Kaitasin talon. Maaratsutilan omisti 1682 Uudenmaan jalkaväkirykmentin komentaja, majuri Filip Sass ja vuotta myöhemmin lääninkamreeri Hans Godhe, joka liitti siihen vielä naapuritalo Dystbyn.

Frisansin viimeinen päärakennus oli ilmeisesti 1800-luvun alusta, purettiin 1970-luvulla. Rinteellä oli silloin vielä tuulimylly, joka muutettiin näkötorniksi. Jäljellä on kivijalka, kiviaitoja ja runsas niittykasvillisuus, vanhat syreenipensaat sekä vanhan tien molemmin puolin kasvavat kaksi suurta lehmusta.

Viljelyperinteet jatkuvat kylänmäen juurella Espoon kaupungin suurimmalla viljelypalsta-alueella, jolla on yhteensä 225 palstaa.

Suomenlahdentien jatke tulee ylittämään laakson kylänmäen eteläpuolelta maisemasiltaa pitkin matkallaan kohti Finnoon uutta kaupunginosaa.

NUOTTANIEMI

13 kohdetta • 1 tietolaatikko • noin 4 km

1 Etelä-Espoon ratsastuskoulu

Kahden harjanteen väliseen laaksoon sijoittuva koulu aloitti toimintansa 1978. Kaupunki osti alueen 1986. Tallipaikkoja on tätä nykyä 25. Pihapiirissä asuvat myös Harry-kukon johtama kanalauma, kaksi lammasta sekä Giuseppe-aasi. Koululla toimii myös ratsastusseura Etelä-Espoon Ratsastajat.

www.eerk.fi

2 Finnoviken

Entinen merenlahti on padottu 1963 vedenpuhdistamon saostusaltaaksi, nykyään ylivuotoaltaana. Puhdistamo siirtyi 2020 mennessä Muuralan Blominmäkeen, jonne täältä louhitaan tunneli. Allas on linnustollisesti arvokas, muttei suojelukohde syntytapansa vuoksi. Sitä kehitetään jatkossakin luontokohteena.

Länsireunalle on jäämässä vuonna 1977 Espoon sähkölle rakennettu voimalaitos, jonka omistaa nykyään Fortum. Se tuottaa sähköä ja kaukolämpöä yhteensä noin 4 000 GWh vuosittain.

Länsimetron jatkon myötä Finnooseen rakentuu uusi 17 000 asukkaan kaupunginosa. Metrokeskuksen yhteyteen odotetaan kauppakeskusta ja korkeita tornitaloja.

www.fortum.com/fi/energiantuotanto/sähkön-ja-lämmön-yhteistuotanto/suomessa/pages/default.aspx

www.hsy.fi/vesi/jatevedenpuhdistus/suomenoja/Sivut/default.aspx

www.ramboll.fi/projektit/rfi/blominmaen-jvp

www.espoo.fi/finnoo

3 Luontopolku

Patoallasta kiertää Espoon ympäristökeskuksen ylläpitämä luontopolku pituudeltaan 1,7 km. Polku on kunnostettu helppokulkuseksi vuonna 2009. Sen varressa on kaksi lintutornia, joista voi kosteikkolintujen puuhien lisäksi tarkkailla Finnoon kaupunginosan rakentumista.

Tietolaatikko: Itämeri

Itämeri on tilavuudeltaan maailman toiseksi suurin murtovesiallas. Se kehittyi noin 7 000 vuotta sitten suolaisemmasta Litorina-merestä, kun maan kohoaminen madalsi Tanskan salmet. Meren pinta-ala on 422 000 km² ja valuma-alueen laajuus 1,7 miljoonaa km².

Valtameriin verrattuna Itämeri on matala: syvin kohta on 459 metrissä Gotlannin länsipuolella, keskisyvyys on 55 metriä ja etenkin Suomenlahden vain 37 m. Tämä yhdessä pienipiirteisen rannikon ja saariston kanssa tekee ekosysteemistä herkän öljypäästöille ja ravinnekuormitukselle. Harvinaisia eläinlajeja ovat mm. itämerennorppa ja pyöriäinen. Merenkulun ja veneilyn käytössä Suomen rannikolla on 8 200 km merkittyjä meriväyliä.

Itämeren tulevat vaiheet ovat sidoksissa maankuoren oikenemiseen viime jääkauden jäljiltä. Se jatkuu vielä pitkään, vähitellen hidastuen, mutta arviolta 150 000 vuodessa Itämerestä jäävät jäljelle vain muutamat syvänteet.

www.itameriportaali.fi

Espoon rantaraitti jatkuu rantaviivaa seurailien Saunalahteen saakka.

www.espoo.fi/rantaraitti

4 Sepetlahti

Sepetlahden pohjukassa oli 1700-luvulta lähtien Sepet-niminen kalastustorppa, josta nimi. Sepetlahden venekerhon hallinnoimassa venesatamassa on 96 venepaikkaa.
www.sepetlahdenvenekerho.fi

5 Hautaröykkiö

Jyrkkäreunaisen kallion laella, 14–16 metrin korkeudessa meren pinnasta yksityisellä tontilla on matala pronssi- tai rautakautinen hautaröykkiö halkaisijaltaan 4,5 m. Kivikerroksia on 1–2. Röykkiötä on aikojen saatossa jonkin verran levitelty, mutta nyt se on muinaismuistolain suojelema.

6 Villa Pentry

Huvila rakennettiin alun perin Viipurin seudulle, josta sen siirretti 1915–16 Nuottaniemeen kauppias, myöhemmin kauppaneuvos Mattrossoff. Niemen

kärkeen valmistui 1949 saunarakennus, suunnittelija Aarne Ervi. Huvilan puisto on nykyään villiintynyt. Jugend-tyylinen päärakennus korjattiin 1992. Huvila on toiminut aikanaan Espoon Pursiseuran paviljonkina, nyttemmin pitkään ravintolana.

www.espoonpursiseura.fi

Nuottaniemessä toimi 1800-luvulla puusepänerastas, jonka tuotteet kuljetettiin asiakkaille meritse, sillä alueelle ei ollut maantietä. Nuottaniemen kalliosta hakkasivat mm. kiinalaiset ja venäläiset työmiehet 1910-luvulla nupukiviä Helsinkiin, Tallinnaan ja Pietariin. Huonommista kivistä rakennettiin yhä olemassaoleva pitkä laiturit, jota jatkettiin puisilla arkuilla. Laiturille johti kapearaiteinen rautatie.

7 Rauhoitetut männyt

Viisi mäntyä, ympärysmitta 210–270 cm, rauhoitettu 18.3.1982.

8 Villa Carlstedt

Ravintoloitsija Johan Wilhelm ja Amanda Carlstedt rakennuttivat 1913–15 huvilan, jonka suunnitteli arkkitehti Lars Sonck. Mansardikattoinen rakennus on ulkoasultaan hyvin eksoottinen; se tuo mieleen muinaispohjoismaisen hallirakennuksen ja itämaiset pagodit. Isänsä huvilan viereen rakennutti taiteilija Johan Birger Jarl Carlstedt itse suunnittelemansa funktionalistisen ateljeerakennuksen 1930. Hänen puolisonsa oli kuuluisa pianisti France Ellegaard. Huvilan ympärillä on erikoinen ja rehevä puisto jossa lammikko, portaita ja erikoisia kasveja. Puistosuunnitelman teki Paul Olsson 1915.
fi.wikipedia.org/wiki/France_Ellegaard

9 Iso Vasikkasaari

Pinta-ala 25 ha. Espoon vanhimpia ja kauneimpia huvilasaaria. Jo ennen huvilakautta Vasikkasaarella oli Gräsan kartanoon kuulunutta kalastaja-asutusta. Ensimmäinen huvila-asukas 1870-luvun lopulta alkaen oli kunnallisneuvos, pankinjohtaja ja svekofili Abel Landen, jonka rakennuttama huvila on Röda Villan. Arkkitehti Mieritz suunnitteli 1896 Landenin tyttarelle Hildurille ja tämän miehelle, kreikan kielen professori Ivar A. Heikelille suuren koristeellisen huvilan, joka on säilynyt lähes

sellaisenaan. Abel Landen rakennutti 1897 vävyllään yllätykseksi läheiselle kallioniemelle Poseidonin temppeleitä jäljittelevän suuren huvimajan, jossa on myös Poseidonia esittävä iso maalaus. Landenin pojan huvila läntisellä niemellä on Gula Villan ja siellä toimii nykyään kesäravintola. Saari on suurimmaksi osaksi kaupungin ulkoilualuetta, jonne pääsee reittiveneellä Nokkalaniemestä.

10 Nokkala

Nokkalassa on säilynyt vanhoja kalastajien rakennuksia. Paikalla oli kalastustorppa jo 1700-luvun lopulla. Venekerhojen hallinnoimassa satamassa on 176 venepaikkaa. Vuoroveneellä pääsee Espoon saariston ulkoilualueille sekä ohjelmallisille saaristoveneretkille.

www.espoo.fi/liikunta

www.espootravel.com

11 Matinlahti

Matinlahdessa on 400 metriä leveä loiva hiekkaranta, valvottua uimarantaa siitä 150 metriä. Käytössä on myös 75-metrinen laiturit. Talvella lämmitetään pukukoppi avantouimareille.

www.espoo.fi/fi-FI/Kulttuuri_ja_liikunta/Liikunta/Liikunta_ja_ulkoilupaikat/Uimarannat

12 Café Merenneito

Nykyinen rantakahvila oli 1948–80 Dillemuthien huvilana. Sen jälkeen Säästöpankkiopistolle, kunnes noin 1996 kaupungin haltuun. Nyt kahvilaa pitää Lähderinteen yrittäjäperhe.

Kahvilan itäpuolella entisellä venelaiturin jalustalla on Espoon 550-vuotisjuhluvuonna 2008 toteutettu Ulla-Kirsi Junttilan teos *Kristallimaja*, jonka lähtökohtana on ollut kristallipallon taittama valo. Teokseen sisältyy teräksinen ”huvimaja” sekä katselupenkki.

www.vimeo.com/91899212 (Kristallimaja)

13 Täydennysrakentaminen

Entisen Säästöpankkiopiston ja hotelli Matinlahden purkaminen Rantamäki 5:ssä vuonna 2012 on mahdollistanut kahden uuden asuinkorttelin osoittamisen hyvälle paikalle meren tuntumaan.

Jo 2011 opiston eteläpuolelle Rantamäki 1–3:en rakennettiin kutsukilpailun voittaneen ehdotuksen pohjalta seitsemän paritaloa ja neljä kerrostaloa, suunnittelijat Kirsi Korhonen ja Mika Penttinen. Kaikkien huoneistojen merinäköalat on maksimoitu runkoratkaisuilla ja suurilla ikkunoilla. Autokatokset on maisemoitu turvekatoilla.

KOUKKUNIEMI

8 kohdetta • 1 tietolaatikko • noin 3 km

(6) Neidon lähde

(7) Matinlahden koulu

1 Rantametsä

Rantametsä-niminen puisto on Lions Club Espoo–Matinkylän nimikkopuisto, jonka ylläpitoon Lionsit ovat aikoinaan sitoutuneet. He järjestävät siellä vuosittain perinteisen laskiaistapahtuman – mikäli lunta on riittävästi. Puistossa on mm. koirien ulkoiluvaitaus sekä täyttömäki, jossa talvella eräs seudun parhaista pulkkamäistä.

www.lions.fi/district107-b/EspooMatinkyla

2 Koukkuniemi

Jo 1870-luvulla rakennettiin Espoon rannoille helsinkiläisten kesähuiloita. Kaupunkiin kuljettiin silloin höyrylaivoilla. Sitemmin ovat yhteydet nopeutuneet, asuminen muuttunut ympärivuotiseksi ja monet rantojen yhdyskunnat tiivistyneet suorastaan huvilakaupungeiksi. Koukkuniemen rakennettu ympäristö on tästä huolimatta edelleen melko yhtenäinen ja muodostaa omaleimaisen kokonaisuuden.

3 Villa Koli

Villa Kolin rakennutti 1915 arkkitehti, lääketieteen ja kirurgian tohtori Juho Jaakko Karvonen. Suunnittelija oli Suomen ensimmäinen naisarkkitehti Wivi Lönn. Tämä kadotti huvilan piirustukset ollessaan matkalla Helsingistä rakennuspaikalle, mutta ne saatiin takaisin sanomalehti-ilmoituksella, joten talo päästiin rakentamaan. Sitä ennen rannalla oli Lojander-suvun Villa Koli.

Karvosen kanssa samoihin aikoihin tohtori Äyräpää rakennutti huvilan joka sai nimeksi Villa Kari. Mahdollisesti tästä syystä on kansan suuhun jäänyt nimi Koli puhuttaessa Villa Kolistä.

Villa Koli on peruskorjattu 1985. Aikakauden huviloille tyypillinen, vapaasti kasvava ympäristö on

nykyään supistunut tiivistyvän asutuksen myötä. Rakennus pihapiireineen on suojeltu rakennusperintölain nojalla.

Salmen takana näkyy **Brändholm** = palanut saari.

4 As. oy Irisranta

Taloryhmä valmistui 1984. Suunnittelija Harto Helpinen on entinen Espoon yleiskaavapäällikkö. Intiimin pihapiirin muodostavassa, 13 asuntoa käsittävässä kokonaisuudessa on keskieuropalaista tunnelmaa.

As.oy Irisrannalla on myös venesatama. Espoon rantaraitin vieminen sataman editse tuotti aikanaan mutkikkaan jupakan, joka ratkesi vasta korkeimmassa hallinto-oikeudessa vuonna 2009 ja on poikunut jo ainakin yhden yliopistotasaisen opinnäytetyön.

www.iirisranta.fi

www.maankaytto.fi/arkisto/mk308/mk308_1179_aalto.pdf

helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/43138/Gradu_Hurmeranta2014.pdf?sequence=2

(11 Gräsanlaakso ja tietolaatikko: Gräsanojan luonto)

5 Irislahdensilta

Silta ylittää Gräsanojan juuri sen tavoittaessa meren.

Espoon rantaraitti on lähes yhtenäinen 39 km:n mittainen kevyen liikenteen reitti, joka seurailee rantaviivaa Tarvaspäästä Kivenlahteen. Raitista on painettu kartta ja tehty myös kännykkäsovellus.

www.espoo.fi/rantaraitti

Tietolaatikko: Haukilahti

Gäddvik on tunnettu vanhastaan samannimisen lahden pohjoisrannalla sijainneen yksinäistilan nimenä. 1540-luvulta on merkintä itsenäisestä Geddeuikin kylästä, sen jälkeen sulautui Olarsbyhyn. 1700- ja 1800-luvuilla Gäddvik oli torppana. Modernin asuinalueen nimeksi 1960-luvulla, jolloin myös suomennettu Haukilahdeksi.

Itse hauki on hyvin tunnettu petokala, joka esiintyy Kalevalassakin.

www.matvk.fi/History.aspx

www.espoonmerenkulkijat.net

www.haukilahdenvenekerho.fi

fi.wikipedia.org/wiki/Hauki

6 Iirislahdentie 33

Valmistui 1973, suunnittelija Erkki Kuoppamäki. Puurunkoinen ja lautavuorattu taloryhmä ympäröi kolmelta sivulta perinteistä keskuspihaa, johon erillispihat liittyvät porteilla. Neljännen sivun rajaa saunarakennus.

7 Esperantotie

Nimetty alueella asuneen esperanton uranuurtajan, professori Vilho Setälän kunniaksi. Puolalainen Ludwig Zamenhof ehdotti vuonna 1887 kieltä, joka olisi mahdollisimman helppo oppia ja joka toimisi kansainvälisen kommunikaation tasapuolisena välineenä.

www.esperanto.fi/Kieli

(10 Matinkylän urheilupuisto)

L I S Ä K O H D E

8 Haukilahden vesitorni

Rakennettu 1968, suunnittelija Erkko Virkkunen. Säiliön tilavuus on 4 100 m³. Tornin näköalatasanne on avoinna yleisölle lumettomana aikana, korkeus 76 metriä merenpinnasta. Tornissa toimii ravintola Haikaranpesä.

KUITINMÄKI

12 kohdetta • 2 tietolaatikkoa • noin 3 km

1 Kuitinmäen ostoskeskus

Ostoskeskus valmistui 1975, suunnittelijat Simo Järvinen ja Eero Valjakka. Ostarin myötä Olarin keskus siirtyi Ruomelanraitilta pian Kuitinmäkeen. Torin laidoilla on liikeyrityksiä, Olarin seurakunnan kappeli sekä jo 1971 perustettu Olarin Huolto, jonka omistavat olarilaiset taloyhtiöt.

www.espoonseurakunnat.fi/web/asiointi/olarin-kappeli

www.olarinhuolto.fi

Tietolaatikko: Olarin hiphop

Kuitinmäen ostarin tienoille juurtui 1980-luvun lopulla vankka skeittauskulttuuri. Sen jatkona on kehittynyt laajalti tunnettu olarilainen hiphop-skene, jonka iltamia järjestetään muutaman kerran vuodessa Davistossa ja Ruomelanraitin Olariuksessa.

Kotiseututietoisien musiikkityylin varhaisia keulahahmoja olivat Big Janne Dee ja Raimo. Trio MC Taakibörstan jäsenistä Kehäketu on puolestaan nykyään helsinkiläistynyt radiopersoonaa. Tuore olarilainen listaykkönen keväältä 2014 on duo Jeejjo & Nupi. Vahvasti kaupunginosaan juurtunutta perinnettä vie eteenpäin levy-yhtiö Olari 21 Musiikki, perustettu 2013.

www.olari21musiikki.fi

2 Kuitinmäenraitti

on kevyen liikenteen pääväylä, jonka kaavoittaja Simo Järvinen ajatteli osaksi koko Olarin ja Matinkylän yhteistä keskiakselia.

Kuitinmäen julkisivujen tunnusomainen piirre ovat voimakkaat ruudukot, jotka johtuvat Arvi Arjatsalon rakennusliikkeen käyttämästä pilari-laatta-järjestelmästä. Yhtenäinen modulaarinen rakenne kannattelee punatiilestä muurattuja seinäjä järjestelmästä. Yhtenäinen modulaarinen rakenne kannattelee punatiilestä muurattuja seinäjä mahdollistaen vaihtelevan asuntoarkkitehtuurin ja noudattaen samalla kortteleiden muodostamaa koordinaatistoa, jonka keskipisteessä on tori.

Kuitinmäen toisen rakentajan Puolimatkan talot puolestaan vuorattiin betonielementeillä.

3 Maapallonkatu 8

Valmistui 1978, suunnittelija arkkitehtitoimisto Järvinen–Valjakka, toteutus rakennusliike Arjatsalo. Olarin viimeinen käsinmuurattu talo.

Lähes kaikki Kuitinmäen kadunnimet liittyvät taivaankappaleisiin ja niiden liikkeisiin. Vanhan Olarin puolella taas monet nimet tulevat aistinvaraisesti havaitun päivänsiirtymän vaiheista.

4 Friisilä “Friisku”

Friisilä on Frisansin kartanon maista lohokottu, selvärajainen 1940–50-luvun taitteen rintamamiestaloalue. Se on paljolti talkoilla rakennettu ja talkooperinteellä yhä edelleen kehitetty. Moni tontti on vuosien varrella jaettu ja rakennettu täyteen. Friisilän asukkaista tunnetuin on entinen pääministeri, EU-komissaari Jyrki Katainen.

Kartanosta ks. Piispansillan kohde 14 Frisansin kylänmäki

Tietolaatikko: Rintamamiestalot

Jatkosodan jälkeen 11 % Suomen väestöstä oli ilman asuntoa pommitusten ja alueluovutusten vuoksi, suuri osa teollisuuden kapasiteetista oli menetetty ja materiaalipula oli suuri. Jälleenrakennuskaudella suosittiin siksi puista, teollisesti esivalmistettua rintamamiestaloa, jonka pystyi kokoamaan omatoimisesti. Tyyppitaloja on muutamaa versiota, joissa kaikissa savupiippu on keskellä ja neljä huonetta tulisijoinen sen ympärillä. Jyrkkä katto mahdollistaa ullakkokerroksen, jonka saattoi vuokrata. Kaupungeissa talot sijoitettiin pitkulaisten tonttien kadunpuoleiseen päähän, jotta tilaa jäi hyötypuutarhalle.

www.mfa.fi/jalleenrakennuska

5 Tähtiniityn koulu

Valmistui 1986, suunnittelijat Timo ja Tuomo Suomalainen. Selkänsä kadulle päin kääntävä

rakennus edustaa vapaamuotoista modernismia. Sisäänkäyntien vaikutelmaa pehmentävät puiset pergolat.

Oppilaita yhtenäisessä peruskoulussa on noin 340, suurin osa heistä kaksikielisessä suomi–englanti-opetuksessa. Lisäksi koulussa järjestetään lievästi ja keskivaikeasti kehitysvammaisten opetusta. Kerhotoimintaa koulun tiloissa järjestävät urheiluseurat ja musiikkikoulut sekä Espoon esittävän taiteen koulu.

Tähtiniityn koulussa painotetaan elämäntaitoja sekä itsetunnon ja hyvien tapojen oppimista. *Tähtien koulun laulu* liittyy Olarin nimistön avaruusteemoihin.

Koulun takana Friisinkalliontien varressa on Markku Hakurin veistos *Tähtilisko* vuodelta 1986, materiaalina pinnaltaan ruostuva Cor-Ten-teräs.

www.espool.fi/fi-FI/Paivahoito_ ja_koulutus/ Perusopetus/Peruskoulu/Yhtenaiset_peruskoulu/ Tahtiniityn_koulu

www.vimeo.com/90953853

6 Kuitinmäen koulu

Valmistui 1983, suunnittelija arkkitehtitoimisto Perko & Rautamäki, peruskorjattu 2009. Noin 330 oppilaan yläkoulussa on myös kaksikielisen suomi–englanti-opetuksen luokkia, musiikkipainotteisia luokkia sekä runsas ilmaisutaidon kurssien tarjonta. Useat urheiluseurat järjestävät toimintaa iltaisin koulun tiloissa.

www.espool.fi/fi-FI/Paivahoito_ ja_koulutus/ Perusopetus/Peruskoulu/Ylakoulu/ Kuitinmaen_koulu

7 As.oy Piispankoti

Valmistui 1984, suunnittelija Simo Järvinen. Katutasen koulu- ja päiväkotitilat kytkevät talon toiminnallisesti osaksi ympäröivää kaupunkimiljöötä. Mielenkiintoisesti sijoitellut laajat terassit ja parvekkeet kannatinpylväineen antavat rakennukselle veistoksellista luonnetta. Ylimmät kattokuoneistot ovat kaksikerroksisia.

Kuten monessa kohteessa Olarissa, täälläkin on tehty laajamittainen julkisivukorjaus vuonna 2007 ulkoseinän kestävyuden ja lämmöneristävyyden parantamiseksi.

8 Olarin asukaspuisto

Asukaspuistossa on ohjattua ja vapaata toimintaa lapsille ja lapsiperheille. Pienille koululaisille on lukukausien aikana ilta- ja viikonloppuisin maksullinen välipala. Iltaisin ja viikonloppuisin asukkaat ja järjestöt voivat käyttää tiloja kokouksiin, tapahtumiin ja juhliin.

www.espoo.fi/fi-FI/Paivahoito_ja_koulutus/Paivahoito/Asukaspuistot_ja_kerhot/Asukaspuistot/Olarin_asukaspuisto

9 Matinkylän Pirtti

Ennen sotia tontin ja huvilan omisti saksalainen makkaratehtailija. Pariisin rauhansopimuksen 1947 mukaan saksalaisten omaisuus Suomessa piti luovuttaa Neuvostoliitolle, joka möi sitten paikan kansandemokraattisen työväenliikkeen paikallisyhdistyksille. Niiden toiminta oli vilkasta uuden työväenluokkaisen asutuksen myötä.

Kommunistit laajensivat huvilan työväentaloksi talkoilla vuonna 1957. Myös sosiaalidemokraateilla oli oma työväentalo Metsätiellä (nyk. Keskiyöntie).

Matinkylän Pirtti on yksi viimeisistä vasemmistolaisen työväenliikkeen järjestötaloista Espoossa. Siellä on pidetty vuosien varrella opintopiirejä, tansseja ja muita tilaisuuksia. Nykyisin Pirttiä vuokrataan yksityistilaisuuksiin ja se on suosittu juhlapaikka.

www.matinkylanpirtti.fi/vuokratila-ja-palvelut

Ks. tietolaatikko: Piispankallion vanha asutus

10 As.oy Rajakatri

Aamuyöntie 11. Valmistui 1980, suunnittelija Reijo Jallinoja. Pientaloalue on monimuotoinen ja tiivistynyt huomattavasti alkuperäisestä. Lähes kaikki vanhat puuhuvilat on vuosien varrella korvattu rivitaloilla tai yhä suuremmilla omakotitaloilla. Näiden välimuotona as.oy Rajakatriin viiden kolmikerroksisen pientalon ryhmä muodostaa keskelleen hauskan sisäpihan. Punatiilestä muuratut julkisivut ikkuna-aukkoineen luovat suojaavan muurimaisen vaikutelman.

(2 Päivänkehrän koulu) (1 Vanhan Olarin keskus) (17 Fagersten)

L I S Ä K O H T E E T

11 Hopeakuu

Valmistui 2000, mittava laajennus 2014. Espoon eläkekotisäätiön palvelutalossa on 40 huonokuntoisille vanhuksille tarkoitettua palveluasuntoa sekä 45 ryhmäkotiasuntoa. Lisäksi päiväkeskus, kerho-, kokous- ja liikuntatilat sekä pitopalveluja tarjoava keittiö. Kokouksetilat ovat vuokrattavissa yksityistilaisuuksiin.

Samassa rakennuksessa toimii Espoon kaupungin äitiys- ja lastenneuvola.

12 Friisinkallio

Lähiseudun korkein kallio, korkein kohta 50,8 metriä merenpinnasta. Pohjoisreunalla on 200 metriä pitkä, 2000–6000 vuotta vanha Litorinameren muinaisranta noin 30 metrin korkeudessa. Keskiosassa on lähde sekä suo, jonka reunalla korpirämettä.

Metsän monimuotoisuutta lisää lahoppuun suuri määrä. Pesimälinnustoa mm. pyy, harmaapäätikka sekä uhanalainen pikkutikka. Itäosassa on liito-oravan reviiiri. Lehtokasveja tavataan mm. kevätlinnunherne ja lehtopalsami.

Friisinkalliota on käytetty vielä 1980-luvulla mm. moottoripyörätrial-ajon harjoitteluun. Luonnonsuojelualueeksi yhtenä vuoden 2008 Espoon 550-vuotisjuhlien kohteista.

[www.espoo.fi/fi-FI/Asuminen_ja_ymparisto/Ymparisto_ja_luonto/Luonto/Espoon_luontokohteet/Friisinkallion_luonnonsuojelualue\(48256\)](http://www.espoo.fi/fi-FI/Asuminen_ja_ymparisto/Ymparisto_ja_luonto/Luonto/Espoon_luontokohteet/Friisinkallion_luonnonsuojelualue(48256))

OLARINMÄKI

17 kohdetta • 4 tietolaatikkoa • noin 5 km

1 Simo Järvisen aukio

Nimetty 2002 Olarin pääsuunnittelijan, arkkitehti Simo Järvisen mukaan. Järvinen myös asui itse Olarissa 26 vuotta. Muistolaatta.

Olarin ostari valmistui 1974 kahteen vastakkaiseen rakennukseen Ruomelanraitin varteen. Erikoisuutena oli talvipuutarha näiden välissä kellarikerroksessa, jossa toimi myös kaupungin nuorisotila ”Läävä”. Nyt hiljentyneen ja hieman repsahtaneen ostarin kehittämissuunnitelma valmistui jo 2003.

Nuorisotoiminta jatkuu seurakunnan kerhotilassa, jossa kokoontuvat partiolippukunta **Olarin Eräkotkien** ryhmät. Vuonna 1961 perustetun lippukunnan laulukirja on alallaan Suomen tunnetuin. Vieressä harjoittelee nuorisokuoro **Candomino**. Se on perustettu 1967 sekstettinä, nyt 28 jäsentä ja konsertoi säännöllisesti ulkomailla myöten. Naapurissa **Pub Olarius** on toiminut olarilaisten olohuoneena vuodesta 1972. Täälläkin musiikkiteemaa karaoken ja hiphopin muodossa sekä viime vuosina keskiviikkotansseissa.

www.laulukirja.fi
www.candomino.fi/index.php?page_id=2
www.olarius.fi/5
www.hs.fi/mesta/a1396941180640

Tietolaatikko: Olarin suunnittelu

Vanhan Olarin asemakaavan laati Simo Järvinen, joka oli työskennellyt tätä ennen Matinkylän parissa. Olarissa hän sai suunnitella myös talojen arkkitehtuurin yhdessä Eero Valjakan kanssa. Toisin kuin muissa aikakauden metsälähiöissä, Olarissa pyrittiin tietoisesti urbaaniin tunnelmaan. Rakennukset sijoitettiin kortteleihin tiiviisti, kuitenkin maasto huomioon ottaen. Pohjakerroksiin piirrettiin toimisto- ja liiketiloja työpaikkojen ja palveluiden tuomiseksi lähelle asukkaita. Ulkoalueiden laatutasosta huolehdittiin alusta alkaen. Järvinen ja Valjakka saivat työstään

rakennustaiteen ja yhdyskuntasuunnittelun valtionpalkinnon 1975.

Espoon nimistötoimikunta esitti alueen nimeksi Ruomelaa vanhan Romensin torpan mukaan, mutta Gräsan Olarsbystä juontuva nimi oli jo vakiintunut.

Tietolaatikko: Olarin rakentaminen

Arvi Arjatsalon rakennusliike hankki vuonna 1958 nykyisen Olarin laidalta Kockbystä 150 hehtaaria maata päästäkseen mukaan pääkaupunkiseudun kasvavaan rakennusbisnekseen. Arjatsalolla ei ollut elementtirakentajien tavoin suhteita rahalaitoksiin, virkakoneistoon ja poliittisiin puolueisiin. Niinpä aluerakentamissopimuksen teko kestikin 10 vuotta.

Kun rakentamaan 1969 päästiin, Arjatsalo teki uudenaikaisia taloja vanhanaikaisesti käyttäen elementtitekniikan syrjäyttämiä ammattitaitoisia muurareita. Runkoratkaisuna oli paikalla valettu pilari-laatta-järjestelmä. Sen ansiosta asuntoihin voitiin tehdä vaihtelevia pohjaratkaisuja. Arjatsalon innovaatio oli myös asuntokohtainen sauna. Kun asujaimisto oli nuorta ja sosiaalista, niin olarilaiseen kulttuuriin kuuluikin 1970-luvulla ahkera saunominen naapureiden ja tuttavien kanssa.

Olarin jälkeen edettiin Kuitinmäkeen. Talousneuvos Arvi Arjatsalo jäi eläkkeelle 1982 ja Haka osti liikkeen 1983.

2 Päivänkehrän koulu “Päiväri”

Valmistui 1975 Länsipään kansakouluksi, suunnittelija Matti Hakuri. Nykyisessä peruskoulun alakoulussa on noin 580 oppilasta. Opetuksessa painotetaan omatoimisuutta ja luovuutta. Koulussa on myös esiopetusta, kielikylpyopetusta ruotsin kielellä sekä musiikkiluokka.

Päivänkehrän koulun peruskorjaus alkanee 2016 ja suurin osa oppilaista siirtyy väistötiloihin Suurpeltoon. Koulu palanee korjattuihin tiloihin 2017.

www.espoo.fi/fi-FI/Paivahoito_ ja_koulutus/Perusopetus/Peruskoulu/Alakoulu/Paivankehran_koulu

(10 As. oy Rajakatri)

3 Teknologianeliö

Kehätiet I ja II, Länsiväylä ja Turunväylä muodostavat Espoon teknologianeliön, jonka reunoille sijoittuu merkittävä osa maamme korkean teknologian tutkimuksesta, opetuksesta ja liiketoiminnasta. Täällä nelion lounaiskulmassa ovat mm. Hewlett-Packardin ja Oraclen toimipisteet.

www.hp.fi
www.oracle.com/fi

4 Gräsanoja

Gräsanojan pääuoman pituus on 3,5 km Mankkaalta Haukilahteen. Ojan latvahaaroja ovat Turvesuolta alkunsa saava Mankkaanpuro ja Suurpellosta tuleva Lukupuro. Vesistön valuma-alueen laajuus on kaikkiaan lähes 26 km², josta suurin osa Espoossa ja hieman Kauniaisissa.

Ojan varrella on viheralueiden ketju, joka on tärkeä sekä maisemallisesti että kasvillisuuden ja eläimistön kannalta.

Ks. tietolaatikko: Gräsanojan luonto

5 Olarin kirkko

Valmistui 1981, peruskorjaus 2011, suunnittelijat Käpy ja Simo Paavilainen. Punatiilipintainen, linnan muuria muistuttava kirkko, kellotapuli ja kerhorakennukset muodostavat rauhallisen pihapiirin levottomaan ympäristöön entisen Gräsan kartanon mäellä. Salissa on 485 istumapaikkaa. Urut on valmistanut Veikko Virtasen urkutehdas 1984 ja nekin huollettiin 2011, samalla sointia voimistettiin. Kellotornin kuusi kelloa on valettu Hollannissa.

Olarin seurakunta on perustettu 1975. Nykyään siinä on noin 28 000 jäsentä.

Gräsan uurnalehdon on suunnitellut Bey Heng. Sen toteutuksesta myönnettiin Vihervuoden mitali 2001. Yläportin lähellä on Helena Pylkkäsen veistos *Siivet* vuodelta 1992.

www.olarinseurakunta.fi

Tietolaatikko: Gräsan kartano

Gräsa oli yksi Espoon tärkeimmistä kartanoista ja ainoa ns. vanha rälssi pitäjässä. Kylä sai alkunsa Gräsan talosta ehkä 1300-luvun alussa. Muista taloista tiedetään ainakin Haldensböle 1400-luvulla sekä Olars tai Olas viimeistään 1500-luvun alussa. Ne olivat saaneet nimensä Halden- ja Ola-nimisistä isännistään. 1600-luvun alkuun mennessä kaikki kylän talot oli liitetty Gräsan säteriin.

Gräsan nimi tunnettiin laajalti ja gräsalaisina pidettiin kaikkia seudun rannikkokyläen asukkaita. Hammarstiernat omistivat kartanon lähes koko 1500- ja 1600-luvun. Rälssi peruutettiin 1683 ja myöhemmin tilan omistajat vaihtuivat useasti. Kartanon viimeinen kukoistuskausi oli 1906–11 kauppias Wilhelm Bensowin aikana. Hän oli innokas maanviljelyksen uudistaja ja tuotti ensimmäisenä mm. keinolannoitteita Suomeen.

Noin vuonna 1910 rakennettu navetta on jäljellä: siinä toimii kaupungin nuorisotoimen **askartelukeskus**. Samoin jäljellä on huonokuntoinen viljamakasiini, jonka vieressä on **Helluntaiseurakunnan kirkko**.

Kartanon maiden palstoitus alkoi 1920-luvulla ja huipentui 1940–50-luvuilla pika-asutus- ja maanhankintalain voimalla. Espoon kaupunki osti Gräsan 1967 ja päärakennus purettiin 1981 Olarin kirkon tieltä.

6 Rouheila

Funkis-tyylinen omakotitalo Rouheila rakennettiin 1936–37. Sen esikuvana oli Pohjoismaisessa rakennusnäyttelyssä Helsingissä 1932 palkittu Otto Flodinin suunnittelema huvila, josta ekonomi Vilho Elonon kehitteli itselleen supistetun version.

7 Kehä II

Pituus 6,8 kilometriä, josta 485 m tunnelia Hiidenkalliossa. Kehä II:ta on suunniteltu 1960-luvulta alkaen. Espoon valtuusto hyväksyi 1984 tiesuunnitelman, jossa Kehä II oli tasoliittymän varustettu katu. Suunnitelmat muuttuivat vielä useaan otteeseen, kunnes rakentaminen alkoi 1996. Yhteys Matinkylästä Kiloon avattiin moottoritietasoisena liikenteelle lokakuussa 2 000. Sitä käyttää tällä kohtaa nykyään 41 000 ajoneuvoa

vuorokaudessa. Samaa linjausta noudattelee kevyen liikenteen runkoväylä.

8 Isoistentie 7

Valmistunut 1990, suunnittelijat Sakari Aartelo ja Esa Piironen. Postmoderni toimistorakennus muistuttaa mitoitukseltaan ja yksityiskohdiltaan yksityistaloa sopeutuen siten hyvin ympäristöönsä. Vuosituhannen vaihteen nettibuumin harjalla siinä toimivat legendaariset Nedecon ja Endero. nykyään tiloissa on eri alojen yrityksiä sekä yksityinen englantilainen leikkikoulu.

www.endero.fi

www.hsisdaycare.fi/index.php?pinc=1

9 Lystimäki

Korkeus 35 metriä merenpinnasta, oma korkeusero noin 20 metriä. Huomaa komeat kalliojyrkänteet Isoistenkujan puolella.

Lystimäen laelta näkee Helsinkiin saakka.

Kalliometsä on päiväkotilasten ja muiden lähiseudun asukkaiden suosima retkikohde. Siellä viihtyvät myös EU-direktiivien suojelemat lepakot.

Yliskalliolla on viime sotien Helsingin ilmapuolustukseen liittyviä betonivaloksia.

10 Nygård

Nimensä mukaisesti Nygård erotettiin Storsin ratsutilasta ilmeisesti heti isonjaon jälkeen 1776. Tila on ollut alusta lähtien Morelius-suvun hallussa. Luonnonkivinavetta on vanhimmilta osiltaan vuodelta 1827. Nykyinen päärakennus valmistui 1895. Sen piirustukset on mahdollisesti otettu samoihin aikoihin ilmestyneistä mallikirjoista. Tilan omisti tällöin Johan Alfred Morelius. Nygård on historiallisen Kockbyn kylän viimeinen talo.

Tietolaatikko: Kockby

Kockby oli Gräsan tytärkylä. Siellä oli 1500-luvun alussa viisi taloa. Rykmentin kirjuri Henrik Floor perusti ratsutilan nykyisen Kokinkyläntien varteen Storsiin 1685 mennessä. Moreliukset saivat tilan haltuunsa 1700-luvun alussa. Stors myytiin 1958 Arjatsaloille, joilta se siirtyi 1968 Espoon kauppalalle. 1700-luvun lopulla rakennettu

päärakennus purettiin pian tämän jälkeen. Paikka on edelleen rakentamaton ja sillä on erikoinen kasvillisuus. Myös Kockbyn vanhaa tiestöä on jonkin verran säilynyt.

11 Suurpelto

Reittimme käy uuden Suurpellon kaupunginosan eteläreunassa, josta leveä esplanadi johtaa alueen halki. Peruskivi murattiin 2007 ja rakentaminen jatkuu ainakin 2010-luvun loppuun, jolloin asukkaita olisi jopa 15 000. Alkuvaiheen suunnitelmia on muutettu luopumalla muutamista työpaikkakortteista ja lisäämällä asumista. Uutta tekniikkaa käytetään automaattisessa maanalaisessa jätteidenkeruujärjestelmässä. Maatalousperinteekin jatkuvat lavaviljelyn muodossa.

www.suurpelto.fi

12 Skeittiparkki

Nykyaikainen rullalautailupuisto valmistui kesällä 2014 oivaan paikkaan Uuskartanonpuistoon luonnonkallion viereen ilta-auringon puolelle, pinta-ala 810 m². Lainelautailusta 1950-luvulla Kaliforniassa kehittynyt laji rantautui Suomeen useassa aallossa, Olariin jo 1980-luvun lopulla. Vaneristen ramppien korvaaminen kestävillä pooleilla ja monipuolisilla parkeilla on lisännyt harrastuksen suosiota entisestään.

Viereinen Uuskartanontien kiertoliittymä rakennettiin 1999 Olari-Seuran aloitteesta ensimmäisenä Espoossa.

fi.wikipedia.org/wiki/Rullalautailu

www.hangup.fi/artikkelit/388-concrete-proof-rakentaa-uutta-parkkia-olarin-kupeeseen/

13 Olarin koulu ja lukio

Koulurakennus valmistui 1993, suunnittelija Vesa Honkonen.

Olarin koulu on vuonna 1993 perustettu 250 oppilaan yläkoulu, joka painottaa matemaattis-luonnontieteellisiä aineita. Yleisopetuksen lisäksi koulussa on kaksi matematiikka- ja luonnontiedeluokkaa, joille otetaan vuosittain pääsykokeen perusteella 44 oppilasta.

Olarin lukio on perustettu 1990. Opetusministeriö on antanut sille matemaattis-luonnontieteellisen

erityistehtävän vuonna 1995. Aloituspaiikkoja on 120, joista erikoislukiassa 36. Laaja kurssivalikoima ja yksilölliset opetusjärjestelyt mahdollistavat aidosti luokattoman opiskelun.

Ruokalan ja kirjaston välisessä valokuilussa on Risto Suomen symbolinen neliosainen grafiikka *12 valittua* vuodelta 1991.

Koulun edustalla entisessä Ruduksen sorakuopassa nyt kaksi ylijäämämaasta koottua kumpareta, joista pohjoisemmassa hauska pulkkamäki.

www.olari.fi

14 Pieneläinten hautausmaa

Espoon ainoa pieneläinten uurnahautausmaa on Verna Oy:n 1988 perustama lemmikkieläinten tuhkahautauksia varten.

www.verna.fi/uurnalehdot.html

15 Espoon Steinerkoulu

Valmistui 2005, suunnittelijat Maarit Holttinen ja Pauli Lindström. Rudolf Steinerin antroposofiseen filosofiaan perustuva koulu aloitti toimintansa 1992, nykyään oppilaita noin 260. Opetusmenetelminä käytetään paljon taidetta ja käytännön töitä. Tavallisten kouluaineiden lisäksi lukujärjestyksestä löytyy eurytmiaa, muotopiirustusta ja bothmervoimistelua. Rakennus noudattaa myös muotojensa ja värityksensä puolesta steineriläisiä periaatteita.

www.espoonsteinerkoulu.fi

16 Espoon keskuspuisto

Pinta-ala 880 hehtaaria, ulottuu Henttaalta Vanttilaan. Espoon keskuspuisto on virkistykseen ja ulkoiluun tarkoitettu kaupunkimetsä, laaja ja yhtenäinen viheralue. Sen kautta kulkee maakunnallisesti merkittäviä ekologisista käytäviä ja lukuisia ulkoilureittejä. Luontopolku alkaa Olarin pururadalta, pituus 1,7 km. Talvisin tässä kohdin on Espoon kaupungin ylläpitämä **päälatsu**.

Ylismäentietä suunnitellaan jatkettavaksi tunnelissa Kuitinkallion alitse Puolartielle.

17 Fagersten

Rapakivisiirtolohkare on kulkeutunut tänne Kaakkois-Suomen rapakivialueelta viime jääkauden sulamisvedessä ajalehtineen jäävuoren mukana noin 10 000 vuotta sitten. Kiviaines on rapakiveä, sillä ikää 1 600 miljoonaa vuotta. Maailman tunnetusta rapakivestä suurin osa on Suomessa. Siksi kivilajin nimenä eri kielissä on sama sana (the rapakivi, der Rapakiwi)

Lohkare säilyi ehjänä Olarin rakentamisessa kaupunkisuunnittelupäällikkö Nils-Erik Fagerin ansiosta, joka muutatti tielinjauksen niin, ettei kiveä sen vuoksi räjäytetty. Kiven nimeäminen Fagerin mukaan oli vitsi, johon liittyi juhlallinen laatan kiinnittäminen sen kylkeen muistutukseksi luontokohteiden suojelemisen tärkeydestä uusilla asuinalueilla.

www.geologinenseura.fi/suomenkalliopera/CH9.pdf (Rapakivigraniitit)